

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ PECA κατά ΕΛΛΑΔΑΣ (αριθ. 2)

(Προσφυγή αριθ. 33067/08)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

10 Ιουνίου 2010

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση Peca κατά Ελλάδας (αριθ.2),

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε τμήμα, η σύνθεση του οποίου έχει ως εξής:

Nina Vajić, *πρόεδρος*,

Χρήστος Ροζάκης,

Khanlar Hajiyev,

Dean Spielmann,,

Sverre Erik Jebens,

Giorgio Malinverni,

Γεώργιος Νικολάου, *δικαστές*,

και Søren Nielsen, *γραμματέας τμήματος*.

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 20 Μαΐου 2010,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 33067/08) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από έναν αλβανό υπήκοο, τον κύριο Kastriot Peca («ο προσφεύγων»), ο οποίος προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 8 Ιουλίου 2008 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπείται από τον κύριο Α. Στρατσιανή, δικηγόρο του συλλόγου της Αθήνας. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Κ. Γεωργιάδη, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και την κυρία Ζ. Χατζηπαύλου, δικαστική αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Στις 16 Ιουνίου 2009, η πρόεδρος του πρώτου τμήματος αποφάσισε να κοινοποιήσει την προσφυγή στην Κυβέρνηση. Όπως επιτρέπει το άρθρο 29 § 3 της Σύμβασης, αποφασίσθηκε επιπλέον ότι το τμήμα θα αποφαινόταν ταυτόχρονα επί του παραδεκτού και επί της ουσίας. Στις 19 Ιουνίου 2009, η αλβανική κυβέρνηση κλήθηκε να παρουσιάσει,

εφόσον επιθυμούσε, έγγραφες παρατηρήσεις επί της υπόθεσης (άρθρα 36 § 1 της Σύμβασης και 44 § 1 του Κανονισμού). Αυτή δεν απάντησε.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

4. Ο προσφεύγων έχει γεννηθεί το 1977. Επί του παρόντος κατοικεί στο Arren (Αλβανίας).

5. Στις 11 Μαρτίου 2004, ο προσφεύγων συνελήφθη και τέθηκε υπό προσωρινή κράτηση για εμπορία ναρκωτικών, σύσταση συμμορίας και παράνομη οπλοφορία. Συνελήφθησαν και άλλα τρία άτομα.

6. Στις 29 Μαρτίου 2005, το Κακουργοδικείο Αθηνών κήρυξε ένοχο τον προσφεύγοντα και τον καταδίκασε σε ποινή κάθειρξης δεκατριών ετών (απόφαση αριθ. 974/2005).

7. Την 1^η Απριλίου 2005, ο προσφεύγων άσκησε έφεση. Η συζήτηση ορίστηκε για τις 14 Μαρτίου 2007, και κατόπιν αναβλήθηκε για τις 16 Μαΐου 2007.

8. Στις 23 Μαΐου 2007, το Εφετείο Αθηνών καταδίκασε τον προσφεύγοντα σε ποινή κάθειρξης δέκα ετών καθώς και σε πρόστιμο 10.000 ευρώ (απόφαση αριθ. 1442/2007).

9. Στις 4 Ιουνίου 2007, ο προσφεύγων, δίχως τη συνδρομή συνηγόρου, άσκησε αίτηση αναίρεσης, παραπονούμενος ότι η απόφαση αριθ. 1442/2007 δεν ήταν νομίμως και επαρκώς αιτιολογημένη, όπως απαιτούν ο νόμος και το Σύνταγμα, και επιφυλάχθηκε του δικαιώματός του να επικαλεστεί και άλλους λόγους αναίρεσης μέσω του δικηγόρου του. Η συζήτηση ορίστηκε για τις 4 Μαρτίου 2008. Ο προσφεύγων κλήθηκε να παραστεί με συνήγορο.

10. Στις 6 Φεβρουαρίου 2008, ο προσφεύγων απευθύνθηκε στον πρόεδρο του Αρείου Πάγου και, επικαλούμενος το χαμηλό εισόδημά του, ζήτησε να του ορισθεί συνήγορος για την εκπροσώπησή του ενώπιον του ανώτατου δικαστηρίου.

11. Στις 27 Φεβρουαρίου 2008, ο πρόεδρος του Αρείου Πάγου κήρυξε απαράδεκτη την εν λόγω αίτηση για τον λόγο ότι, στο δικόγραφο

της αίτησης αναίρεσής του, «ο προσφεύγων δεν είχε επικαλεσθεί κανένα λόγο αναίρεσης από εκείνους που προβλέπει κατά τρόπο περιοριστικό το άρθρο 510 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας» (πράξη αριθ. 40/2008). Η πράξη αυτή κοινοποιήθηκε στον προσφεύγοντα στις 4 Μαρτίου 2008, ημέρα συζήτησης της υπόθεσης ενώπιον του Αρείου Πάγου. Ο προσφεύγων δεν παραστάθηκε.

12. Στις 9 Μαΐου 2008, ο Άρειος Πάγος κήρυξε απαράδεκτη την αίτηση για τον λόγο ότι ο προσφεύγων δεν είχε παρασταθεί στη συζήτηση (απόφαση αριθ. 1227/2008).

13. Στις 12 Αυγούστου 2009, ο προσφεύγων αφέθηκε ελεύθερος υπό όρους δυνάμει του βουλεύματος αριθ. 142/2009 του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Λάρισας και απελάθηκε στην Αλβανία.

II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ

14. Το άρθρο 510 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας απαριθμεί το σύνολο των λόγων αναίρεσης, μεταξύ των οποίων αναφέρονται ορισμένα ελαττώματα της διαδικασίας καθώς και η έλλειψη αιτιολογίας της προσβαλλόμενης απόφασης. Σύμφωνα με τη νομολογία του Αρείου Πάγου, προκειμένου να κριθεί παραδεκτή μία αίτηση αναίρεσης, το υπόμνημα μέσω του οποίου ασκείται πρέπει να αναφέρει με τρόπο σαφή και συγκεκριμένο τους λόγους αναίρεσης. Μία απλή παράθεση της διάταξης που προβλέπει την αιτία αναίρεσης, χωρίς μία έκθεση των πραγματικών περιστατικών που γέννησαν την επικαλούμενη παραβίαση, δεν αρκεί. Όταν η επικαλούμενη πλημμέλεια σχετίζεται με την αιτιολογία της προσβαλλόμενης απόφασης, η αίτηση πρέπει να διευκρινίζει σε τι συνίσταται η έλλειψη αιτιολογίας και ποια είναι τα κενά ή οι ασάφειες της προσβαλλόμενης απόφασης (Άρειος Πάγος, ολομέλεια, αποφάσεις αριθ. 19/2001 και 2/2002).

15. Σύμφωνα με το άρθρο 509 § 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ο αναιρεσείων δύναται να προβάλει «πρόσθετους λόγους» αναίρεσης σε συμπληρωματικό υπόμνημα το οποίο πρέπει να κατατεθεί δεκαπέντε τουλάχιστον ημέρες πριν τη συζήτηση στις υπηρεσίες του Γενικού Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου.

16. Από τις εφαρμοστέες διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προκύπτει ότι ο ενδιαφερόμενος μπορεί να ασκήσει αίτηση αναίρεσης χωρίς τη συνδρομή συνηγόρου. Εν τούτοις, σύμφωνα με το άρθρο 513 § 3 του κώδικα, οι διάδικοι πρέπει να εκπροσωπούνται από δικηγόρο κατά τη συζήτηση ενώπιον του Αρείου Πάγου. Αν δεν εμφανισθεί ο αναιρεσείων, το άρθρο 514 του κώδικα προβλέπει το απαράδεκτο της αίτησης.

17. Το άρθρο 7 το οποίο τιτλοφορείται «Διορισμός συνηγόρου υπηρεσίας σε ποινικές υποθέσεις» του νόμου αριθ. 3226/2004 για την παροχή νομικής βοήθειας σε πολίτες χαμηλού εισοδήματος, προβλέπει ότι:

«1. Η παροχή νομικής βοήθειας σε ποινικές υποθέσεις συνίσταται στο διορισμό συνηγόρου.

(...)

4. Προϋπόθεση για την παροχή νομικής βοήθειας σε περιπτώσεις άσκησης και υποστήριξης ενδίκων μέσων και βοηθημάτων είναι να είναι αυτά παραδεκτά και να μην είναι προφανώς αβάσιμα.

(...)»

18. Σύμφωνα με το άρθρο 2 § 3 του νόμου αριθ. 3226/2004, η αίτηση για την παροχή νομικής βοήθειας πρέπει να κατατίθεται τουλάχιστον δεκαπέντε ημέρες πριν τη συζήτηση.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

19. Ο προσφεύγων παραπονείται ότι η απόρριψη της αίτησης αναίρεσής του παραβίασε το δικαίωμά του πρόσβασης σε δικαστήριο, όπως αυτό προβλέπεται στο άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθῇ δικαίως (...) εντός λογικής προθεσμίας υπό (...) δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί του βασίμου πάσης εναντίον κατηγορίας ποινικής φύσεως.»

A. Επί του παραδεκτού

20. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο προσφεύγων δεν εξάντλησε κατά τρόπο έγκαιρο και αποτελεσματικό τα εθνικά ένδικα μέσα, διότι είχε παραλείψει να ζητήσει νομική βοήθεια σε προγενέστερο στάδιο της διαδικασίας. Σύμφωνα με την Κυβέρνηση, ακόμα κι αν το εθνικό δίκαιο του επέτρεπε να ασκήσει μόνος αίτηση αναίρεσης, ο προσφεύγων έπρεπε να έχει ζητήσει από τον πρόεδρο του Αρείου Πάγου, πολύ πριν ασκήσει αίτηση αναίρεσης, τον διορισμό συνηγόρου υπηρεσίας προεκιμένου να τον συνδράμει στη σύνταξη και την κατάθεση της αίτησής του. Υποστηρίζει ότι ένα τέτοιο αίτημα θα είχε γίνει σίγουρα αποδεκτό και ότι ο συνήγορος που θα είχε διορισθεί για την παροχή νομικής βοήθειας θα είχε βοηθήσει τον προσφεύγοντα να ασκήσει εγκύρως αίτηση αναίρεσης.

21. Ο προσφεύγων αντικρούει τη θέση αυτή. Υποστηρίζει ότι έκανε χρήση του δικαιώματός του να ασκήσει αίτηση αναίρεσης χωρίς τη συνδρομή δικηγόρου και ότι δεν μπορεί να κατηγορηθεί για καμία αμέλεια.

22. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι σύμφωνα με το άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης, δεν μπορεί να επιληφθεί μίας υπόθεσης παρά μόνο αφού έχουν εξαντληθεί τα εθνικά ένδικα μέσα και εντός προθεσμίας έξι μηνών από την ημερομηνία έκδοσης της οριστικής εσωτερικής απόφασης. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η δυνατότητα που είχε ο προσφεύγων να ζητήσει νομική βοήθεια πριν την άσκηση της αίτησης αναίρεσης δεν είναι καθοριστικής σημασίας για την έκβαση της υπόθεσης. Πράγματι, από τη στιγμή που το ελληνικό δίκαιο επιτρέπει στον ενδιαφερόμενο να συντάξει και να καταθέσει την αίτησή του χωρίς τη συνδρομή δικηγόρου, ο προσφεύγων δεν μπορεί να τιμωρηθεί επειδή χρησιμοποίησε αυτή την οδό (*Βαμβακάς κατά Ελλάδας*, αριθ. 36970/06, § 22, 16 Οκτωβρίου 2008). Το Δικαστήριο δεν μπορεί ως εκ τούτου να προβεί σε εικασίες όσον αφορά ούτε τις πιθανότητες ευόδωσης μίας αίτησης για παροχή νομικής βοήθειας που θα είχε κατατεθεί πριν ο προσφεύγων ασκήσει αίτηση αναίρεσης ούτε το παραδεκτό της αίτησης αν ο προσφεύγων είχε τύχει της συνδρομής δικηγόρου κατά τη σύνταξή της. Υπενθυμίζει ότι το κεντρικό ζήτημα που τίθεται εν προκειμένω είναι αν ο τρόπος με τον οποίο οι δικαστές του

Αρείου Πάγου ερμήνευσαν, και στη συνέχεια εφάρμοσαν το δικονομικό δίκαιο, προσέβαλε το δικαίωμα του προσφεύγοντος για πρόσβαση σε δικαστήριο. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να θεωρήσει ότι μη ζητώντας νομική βοήθεια σε προγενέστερο στάδιο της διαδικασίας, ο προσφεύγων δεν τήρησε την υποχρέωσή του να εξαντλήσει τα εθνικά ένδικα μέσα. Πρέπει συνεπώς να απορριφθεί η ένσταση αυτή.

23. Επιπλέον, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η προσφυγή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης και ότι δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

24. Ο προσφεύγων παραπονείται ότι υπέστη υπερβολική παρεμπόδιση στο δικαίωμά του πρόσβασης σε δικαστήριο. Υποστηρίζει ότι η υπόθεσή του αντιμετωπίστηκε με αμέλεια από τους ανώτατους δικαστές, οι οποίοι δεν του έδωσαν καμία ευκαιρία να διεκδικήσει τα δικαιώματά του και να υποστηρίξει την υπόθεσή του ενώπιον του Αρείου Πάγου.

25. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι προς όφελος μιας ορθής απονομής της δικαιοσύνης και της νομικής ασφάλειας, πρέπει να γίνεται αποδεκτή η ύπαρξη διατυπώσεων για την έγκυρη προσφυγή ενώπιον εθνικού δικαστηρίου. Τούτο ισχύει ακόμα περισσότερο όταν πρόκειται για τις προϋποθέσεις παραδεκτού των αιτήσεων αναίρεσης ενώπιον του ανώτατου δικαστηρίου. Οι διατυπώσεις αυτές, οι οποίες είναι συγκεκριμένες και δύνανται ευκόλως να τηρούνται, δεν αποσκοπούν στον περιορισμό αλλά στην οργάνωση της προσβάσεως στο ανώτατο δικαστήριο.

26. Εν προκειμένω, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, λαμβανομένου υπόψη του αόριστου χαρακτήρα του λόγου αναίρεσης που επικαλέστηκε ο προσφεύγων, ήταν απόλυτα προβλέψιμο ότι η αίτησή του για παροχή νομικής βοήθειας θα απορριπτόταν. Ομοίως, μην έχοντας εμφανισθεί στη συζήτηση ενώπιον του Αρείου Πάγου, ήταν ομοίως προβλέψιμο όταν η αίτησή του θα κηρυσσόταν απαράδεκτη. Επιπλέον, ακόμα κι αν ο προσφεύγων είχε παρασταθεί με δικηγόρο, η αίτησή του θα είχε κηρυχθεί

απαράδεκτη λόγω του αόριστου χαρακτήρα του προβαλλόμενου λόγου αναίρεσης. Η Κυβέρνηση καταλήγει ότι ακόμα κι αν υπήρξε περιορισμός στο δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο, αυτός επεδίωκε ένα θεμιτό σκοπό, ήτοι τη νομική ασφάλεια, ήταν ανάλογος προς τον διωκόμενο σκοπό και ανταποκρινόταν στα κριτήρια που έχουν ορισθεί επί του ζητήματος από τη νομολογία του Δικαστηρίου.

2. Εκτίμηση του Δικαστηρίου

α) Γενικές αρχές

27. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει την πάγια νομολογία του σύμφωνα με την οποία δεν έχει ως αποστολή του να υποκαθιστά τα εθνικά δικαστήρια. Η ευθύνη της ερμηνείας της εθνικής νομοθεσίας ανήκει καταρχήν στις εθνικές αρχές και ιδίως στα δικαστήρια (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Garcia Manibardo κατά Ισπανίας*, αριθ. 38695/97, § 36, CEDH 2000-II). Εξάλλου, το «δικαίωμα σε δικαστήριο», του οποίου το δικαίωμα πρόσβασης συνιστά μία ιδιαίτερη πλευρά, δεν είναι απόλυτο και προσφέρεται σε περιορισμούς, οι οποίοι γίνονται σιωπηρά δεκτοί, ειδικότερα ως προς τους όρους του παραδεκτού μιας προσφυγής, διότι απαιτεί από την ίδια την φύση του μία ρύθμιση από το Κράτος, το οποίο απολαμβάνει ως προς τούτο μιας συγκεκριμένης διακριτικής ευχέρειας. Εν τούτοις, οι περιορισμοί αυτοί δεν θα μπορούσαν να περιορίσουν την ανοικτή πρόσβαση ενός διοικούμενου κατά τρόπο ή σε βαθμό ώστε το δικαίωμά του σε δικαστήριο να θιγεί στην ίδια την ουσία του. Τέλος, δεν συμβιβάζονται με το άρθρο 6 § 1, παρά μόνον αν τείνουν προς θεμιτό σκοπό και αν υφίσταται εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του διωκόμενου σκοπού (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Edificaciones March Gallego S.A. κατά Ισπανίας*, 19 Φεβρουαρίου 1998, § 34, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-I). Πράγματι, το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο θίγεται όταν η ρύθμισή του παύει να εξυπηρετεί τους σκοπούς της νομικής ασφαλείας και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και αποτελεί ένα είδος φραγμού που εμποδίζει την επί της ουσίας εξέταση της υπόθεσης του διοικούμενου από το αρμόδιο δικαστήριο.

28. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει επιπλέον ότι το άρθρο 6 της Σύμβασης δεν υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα Κράτη να θεσπίσουν εφετεία ή ακυρωτικά δικαστήρια (βλέπε, ιδίως, *Delcourt κατά Βελγίου*, απόφαση της 17^{ης} Ιανουαρίου 1970, §§ 25-26, série A no. 11). Εν τούτοις, αν υπάρχουν τέτοια δικαστήρια, οι εγγυήσεις του άρθρου 6 πρέπει να τηρούνται, ιδίως ως προς την εξασφάλιση στους διαδίκους ενός πραγματικού δικαιώματος πρόσβασης στα δικαστήρια προκειμένου αυτά να αποφασίσουν επί των αμφισβητήσεων των σχετικών με τα «δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους αστικής φύσεως» (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Brualla Gómez de la Torre κατά Ισπανίας*, 19 Δεκεμβρίου 1997, § 37, *Recueil* 1997-VIII). Επιπλέον, η συμβατότητα των περιορισμών που προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο προς το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο, το οποίο αναγνωρίζεται από το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, εξαρτάται από τις ιδιαιτερότητες της επίδικης διαδικασίας και πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το σύνολο της δίκης που διεξήχθη μέσα στην εθνική έννομη τάξη και ο ρόλος που έπαιξε σε αυτήν το ανώτατο δικαστήριο, αφού οι προϋποθέσεις του παραδεκτού μιας αίτησης αναίρεσης μπορούν να είναι πιο αυστηρές από εκείνες μιας έφεσης (*Khalfaoui κατά Γαλλίας*, αριθ. 34791/97, CEDH 1999-IX).

29. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει τέλος ότι η ρύθμιση του τύπου της άσκησης μιας προσφυγής στοχεύει στην εξασφάλιση της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και του σεβασμού, ιδιαίτερα, της αρχής της νομικής ασφαλείας. Εν τούτοις, οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να μπορούν να αναμένουν ότι οι κανόνες αυτοί θα εφαρμοστούν (*Miragall Escolano και λοιποί κατά Ισπανίας*, αριθ. 38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/98, 41015/98, 41400/98, 41446/98, 41484/98, 41487/98 και 41509/98, § 33, CEDH 2000-I).

30. Εν τούτοις, το Δικαστήριο έχει κρίνει πολλές φορές ότι αν και είναι αυτονόητο ότι το δικαίωμα άσκησης μίας προσφυγής υπόκειται σε νόμιμες προϋποθέσεις, ωστόσο τα δικαστήρια θα πρέπει, κατά την εφαρμογή των δικονομικών κανόνων, να αποφεύγουν αφενός μία υπερβολική τυπολατρεία η οποία μπορεί να θίξει το δίκαιο της διαδικασίας και αφετέρου μία υπερβολική ελαστικότητα που θα οδηγούσε σε κατάργηση των δικονομικών κανόνων που έχουν θεσπίσει οι νόμοι

(*Walchli κατά Γαλλίας*, αριθ. 35787/03, § 29, 26 Ιουλίου 2007, *Αλβανός και λοιποί κατά Ελλάδας*, αριθ. 38731/05, § 25, 20 Μαρτίου 2008).

β) Εφαρμογή των προαναφερόμενων αρχών στην προκειμένη περίπτωση

31. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο προσφεύγων άσκησε αίτηση αναίρεσης χωρίς τη συνδρομή συνηγόρου και ότι εν συνεχεία απευθύνθηκε στο πρόεδρο του Αρείου Πάγου προκειμένου να ζητήσει να του ορισθεί συνήγορος για την εκπροσώπησή του ενώπιον του ανώτατου δικαστηρίου. Εν τούτοις, το αίτημα αυτό απορρίφθηκε για τον λόγο ότι το δικόγραφο της αίτησής του δεν περιείχε κανένα λόγο αναίρεσης από εκείνους που προβλέπει κατά τρόπο περιοριστικό ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας. Ωστόσο, το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο προσφεύγων είχε όντως επικαλεστεί ένα λόγο αναίρεσης από εκείνους που προβλέπει κατά περιοριστικό τρόπο το άρθρο 510 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ήτοι την έλλειψη αιτιολογίας της προσβληθείσας απόφασης. Βέβαια, ο λόγος αυτός δεν είχε διατυπωθεί με την απαιτούμενη από τον Άρειο Πάγο σαφήνεια, αλλά το Δικαστήριο υπενθυμίζει συναφώς ότι ευθύνη του είναι όχι να εξετάσει *in abstracto* την εφαρμοστέα νομοθεσία και πρακτική, αλλά να ερευνήσει αν ο τρόπος με τον οποίο αυτές επηρέασαν τον προσφεύγοντα παραβίασε τη Σύμβαση (βλέπε, *mutatis mutandis*, *N.C. κατά Ιταλίας* [GC], αριθ. 24952/94, § 56, CEDH 2002-X).

32. Δεν αμφισβητείται εν προκειμένω ότι το εθνικό δίκαιο επιτρέπει στον διοικούμενο να ασκήσει αίτηση αναίρεσης χωρίς τη συνδρομή δικηγόρου και δεν απαιτεί τη νομική εκπροσώπηση παρά μόνο στο στάδιο της συζήτησης (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 16). Σύμφωνα με αυτές τις ρυθμίσεις, ο προσφεύγων άσκησε μόνος την αίτηση αναίρεσής του και ζήτησε την παροχή νομικής βοήθειας στις 6 Φεβρουαρίου 2008, ήτοι όχι μόνο πάνω από δεκαπέντε ημέρες πριν τη συζήτηση ενώπιον του ανώτατου δικαστηρίου, η οποία είχε ορισθεί για τις 4 Μαρτίου 2008 (βλέπε πιο πάνω παράγραφοι 9 και 18), αλλά και πολύ πριν τη λήξη της προθεσμίας των δεκαπέντε ημερών για την κατάθεση συμπληρωματικού υπομνήματος (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 15). Ωστόσο, όταν αποφάνθηκε επί του αιτήματος αυτού, στις 27 Φεβρουαρίου 2008, ήτοι λιγότερο από μία

εβδομάδα πριν τη συζήτηση, ο πρόεδρος του Αρείου Πάγου εφάρμοσε επί αυτού τη σαφήνεια που απαιτεί η νομολογία του Αρείου Πάγου στη διατύπωση του λόγου αναίρεσης. Λαμβανομένου υπόψη του πολύπλοκου χαρακτήρα της αναιρετικής διαδικασίας, το Δικαστήριο θέτει το ερώτημα κατά πόσον αυτή η απαιτούμενη από τον πρόεδρο του Αρείου Πάγου σαφήνεια στη διατύπωση του επίδικου λόγου αναίρεσης ήταν αναγκαία προκειμένου να μπορέσει να αποφανθεί επί της αίτησης παροχής νομικής βοήθειας του προσφεύγοντος του οποίου ούτε η πενία ούτε η καταδίκη σε βαριά ποινή δεν είχαν εξάλλου αμφισβητηθεί. Πράγματι, από τη στιγμή που το εθνικό δίκαιο επιτρέπει στους ενδιαφερομένους να ασκούν αίτηση αναίρεσης χωρίς τη συνδρομή δικηγόρου, το να απαιτείται από αυτούς να διατυπώνουν τα παράπονά τους ως προς την προσβαλλόμενη εφετειακή απόφαση με την ίδια σαφήνεια όπως εάν είχαν ήδη τη συνδρομή δικηγόρου, προκειμένου να μπορούν ορθώς να διεκδικήσουν το ευεργέτημα της νομικής βοήθειας, ισοδυναμεί στα μάτια του Δικαστηρίου με εκ προοιμίου καταδίκη κάθε πιθανότητας ευόδωσης της αίτησής τους, για ορισμένους εκ των ενδιαφερομένων, ιδίως για τους νομικά ανίδεους και τους αλλοδαπούς, όπως εν προκειμένω ο προσφεύγων (βλέπε, *mutatis mutandis*, *Kemp και λοιποί κατά Λουξεμβούργου*, αριθ. 17140/05, § 58, 24 Απριλίου 2008).

33. Το Δικαστήριο εκτιμά συνεπώς ότι η αυστηρότητα που επέδειξε εν προκειμένω ο πρόεδρος του Αρείου Πάγου κατά την εξέταση της αίτησης για την παροχή νομικής βοήθειας η οποία κατατέθηκε ενώπιόν του, αποδυνάμωσε σε σημαντικό βαθμό την προστασία του δικαιώματος πρόσβασης του προσφεύγοντος στο ανώτατο εθνικό δικαστήριο. Τούτο ισχύει ακόμα περισσότερο καθώς η απόφαση που απέρριπτε αυτή την αίτηση ελήφθη αφού είχε λήξει η προθεσμία των δεκαπέντε ημερών για την κατάθεση συμπληρωματικού υπομνήματος, γεγονός που εκμηδένισε τη δυνατότητα του προσφεύγοντος να συμπληρώσει, ενδεχομένως με τη βοήθεια συνηγόρου, τους λόγους αναίρεσής του και να προσδώσει στο δικόγραφο της αίτησής του την απαιτούμενη σαφήνεια.

34. Επιπλέον, η απόφαση αυτή κοινοποιήθηκε στον προσφεύγοντα την ημέρα της συζήτησης ενώπιον του ανώτατου δικαστηρίου, καθιστώντας έτσι αναπόφευκτο το απαράδεκτο της αίτησής του λόγω μη εμφάνισης. Επί αυτού του σημείου, το Δικαστήριο θεωρεί σημαντικό να υπενθυμίσει ότι,

ακόμα κι αν ο προσφεύγων ήταν φυσικά παρών στη συζήτηση, το γεγονός αυτό δε θα αρκούσε για να εμποδίσει την κήρυξη απαράδεκτης της αίτησής του καθώς, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, οι διάδικοι πρέπει να εκπροσωπούνται από συνήγορο κατά τη συζήτηση ενώπιον του ανώτατου δικαστηρίου (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 16). Ωστόσο, το Δικαστήριο αναρωτιέται, εντός του ιδιαίτερου πλαισίου της παρούσας υπόθεσης, με ποια μέσα θα μπορούσε ο προσφεύγων να έχει τηρήσει αυτόν τον κανόνα. Θα πρέπει ως εκ τούτου να διαπιστωθεί ότι ο προσφεύγων βρέθηκε σε ένα δικονομικό αδιέξοδο, παρότι δεν μπορεί να του καταλογισθεί καμία αμέλεια στην άσκηση των δικονομικών δικαιωμάτων του, λόγω έλλειψης νομικών ικανοτήτων και εμπειρίας που θα του είχαν επιτρέψει να αναπτύξει περαιτέρω τον λόγο αναίρεσής του, προβάλλοντας νομικά επιχειρήματα που θα μπορούσαν να πείσουν τον πρόεδρο του Αρείου Πάγου να του χορηγήσει νομική βοήθεια.

35. Έχοντας επίγνωση ότι είναι καταρχήν αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων να εξακριβώσουν αν οι κανόνες περί παραδεκτού που διέπουν την άσκηση των εθνικών ενδίκων μέσων τηρήθηκαν από τον διοικούμενο, αλλά υπενθυμίζοντας επίσης ότι η Σύμβαση δεν εγγυάται δικαιώματα θεωρητικά ή κενά περιεχομένου αλλά συγκεκριμένα και πραγματικά (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Matthews κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], αριθ. 24833/94, § 34, CEDH 1999-I), το Δικαστήριο θεωρεί τουλάχιστον αμφισβητήσιμη την υποδοχή που επεφύλαξαν οι ανώτατοι δικαστές στον προσφεύγοντα, ο οποίος είχε πρόσβαση στον Άρειο Πάγο, αλλά μόνο για να ακούσει να κηρύσσεται απαράδεκτη η αίτησή του για τον λόγο ότι δεν παρέστη στη συζήτηση.

36. Υπό το φως όσων προηγούνται, το Δικαστήριο εκτιμά ότι ο περιορισμός που επιβλήθηκε στο δικαίωμα πρόσβασης του προσφεύγοντος σε δικαστήριο δεν ήταν ανάλογος προς τον σκοπό της διασφάλισης της νομικής ασφάλειας και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης.

37. Συνεπώς, λαμβανομένης υπόψη της ιδιαίτερης σημασίας που περιβάλλει το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη σε μία δημοκρατική κοινωνία, υπήρξε εν προκειμένω παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

38. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

39. Ο προσφεύγων, διακηρύσσοντας την αθωότητά του, ζητεί την επανόρθωση της υλικής και ηθικής ζημίας που υποστηρίζει ότι υπέστη κατά τη διάρκεια της φυλάκισής του, αλλά αφήνει στο Δικαστήριο τη φροντίδα να υπολογίσει τα σχετικά ποσά.

40. Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει το αίτημα για υλική ζημία και υποστηρίζει ότι μία διαπίστωση της παραβίασης θα συνιστούσε αφ'εαυτής επαρκή δίκαιη ικανοποίηση για την ηθική βλάβη.

41. Το Δικαστήριο δε διακρίνει αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της διαπιστωθείσας παραβίασης και της επικαλούμενης υλικής ζημίας και απορρίπτει το αίτημα αυτό. Απεναντίας, θεωρεί ότι συντρέχει λόγος να επιδικάσει στον προσφεύγοντα 5.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

42. Ο προσφεύγων ζητεί ομοίως, προσκομίζοντας απόδειξη, 1.000 ευρώ για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου.

43. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το επιδικαστέο για την αιτία αυτή ποσό δεν μπορεί να υπερβεί τα 500 ευρώ.

44. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης στη βάση του άρθρου 41 προϋποθέτει την απόδειξη της πραγματικότητας, της αναγκαιότητάς τους και, επιπλέον, του εύλογου

χαρακτήρα του ύψους τους (*Ιατρίδης κατά Ελλάδα* [GC], no. 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI).

45. Εν προκειμένω, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που έχει στη διάθεσή του και των προαναφερόμενων κριτηρίων, το Δικαστήριο κρίνει εύλογο να επιδικάσει στον προσφεύγοντα ολόκληρο το αιτούμενο ποσό, ήτοι 1.000 ευρώ, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλει αυτός ως φόρο.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

46. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή.
2. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.
3. *Αποφαίνεται*
 - α) ότι το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει στον προσφεύγοντα, μέσα σε τρεις μήνες από την ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, 5.000 (πέντε χιλιάδες) ευρώ για ηθική βλάβη και 1.000 (χίλια) ευρώ για έξοδα και δικαστική δαπάνη, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλει αυτός ως φόρο,
 - β) ότι, από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, τα ποσά αυτά θα προσαυξηθούν με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

4. Απορρίπτει το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 10 Ιουνίου 2010 κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

Søren Nielsen

Γραμματέας

(υπογραφή)

Nina Vajić

Πρόεδρος